

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.025.03.2023

Pan Robert Gorzelak
Nadleśniczy Nadleśnictwa Herby
Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
Nadleśnictwo Herby
ul. Lubliniecka 6
42-284 Herby

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/057 – Realizacja projektu strategicznego Leśne gospodarstwa węglowe

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Herby ul. Lubliniecka 6, 42-284 Herby ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Gorzelak ² , od 12 października 2018 r. ³
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne gospodarstwa węglowe.
Okres objęty kontrolą	Lata od 2017 roku do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	1. Wojciech Graca, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/154/2023 z 27 czerwca 2023 r. 2. Katarzyna Miszczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/155/2023 z 27 czerwca 2023 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: „Nadleśnictwo”.

² Dalej: „Nadleśniczy”.

³ Wcześniej, od 20 lutego 2003 r. Nadleśniczym był Waldemar Hylla.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

NIK ocenia pozytywnie działania podejmowane przez Nadleśnictwo w ramach realizacji Projektu Leśne Gospodarstwo Węglowe⁶.

Nadleśnictwo rzetelnie wskazało lokalizację zadań dotyczących LGW, biorąc pod uwagę uwarunkowania terenu, skład gatunkowy występujących drzewostanów, a także uzyskane na przedmiotowym terenie doświadczenie w zakresie gospodarki leśnej. Nadleśnictwo realizowało tzw. działania dodatkowe⁷ w ramach Projektu zgodnie z przyjętymi założeniami.

Określona w Programie Węglowym⁸ prognozowana dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ była zgodna z ilością określoną dla Nadleśnictwa w Zbiorczym Programie Węglowym⁹, przy czym to nie Nadleśnictwo dokonywało szacowania ilości dodatkowo pochłoniętego CO₂ w wydzieleniach leśnych ujętych w PW. Dane w tym zakresie generowała automatycznie aplikacja informatyczna udostępniona Nadleśnictwu. Zaplanowane w PW działania dodatkowe mieściły się w definicji działań dodatkowych zawartej w § 2 ust. 1 pkt 6 Zarządzenia nr 67 DGLP z 2018 r.¹⁰

Zaplanowane działania dodatkowe realizowano w sposób gospodarny. Wykonawców prac wyłoniono w trybach zgodnych z przepisami o zamówieniach publicznych¹¹, a działania dodatkowe zrealizowano rzetelnie i terminowo. Nadleśnictwo rzetelnie zrealizowało także przedsięwzięcie ze wskazań nabywcy Jednostek Dwutlenku Węgla¹². Sprawozdania z realizacji Programu Węglowego za lata 2018 – 2022 sporządzono we właściwych terminach, zgodnie z określonym wzorem.

Stwierdzona nieprawidłowość, polegająca na błędach zawartych w dwóch sprawozdaniach z realizacji PW¹³, skutkowałą nieznacznym zawyżeniem wykazanych kosztów, nie miało to jednak wpływu na prawidłową realizację pozostałych działań w ramach Projektu.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: „LGW” lub „Projekt”.

⁷ Czynności z zakresu gospodarki leśnej, wykraczające poza standardowy tryb postępowania dla danych warunków, w danej lokalizacji lub/i nie ujęte w aktualnie obowiązującym planie urządzenia lasu, mające na celu uzyskanie dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w okresie progностycznym w efekcie ich realizacji (wg Zarządzenia nr 67 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 września 2018 r. w sprawie realizacji projektu rozwojowego pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe” (B. I. LP Nr 10, poz. 152).

⁸ Dokument mający na celu zestawienie projektowanych działań dodatkowych w Nadleśnictwie w ramach LGW wraz z ich przewidywanym efektem dodatkowego pochłaniania, obliczonym za pomocą oprogramowania Carbon Budget Model of the Canadian Forest Sector (przystosowanego do warunków polskich), dla okresu progностycznego (2017-2046), dalej: „PW”.

⁹ Stanowiącym załącznik nr 1 do kolejnych decyzji Dyrektora Generalnego LP: nr 177 z 25 września 2018 r. w sprawie zatwierdzenia Zbiorczego Programu Węglowego (ZPW), ustalenia Rezerwy Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), ceny jednostkowej JDW oraz Regulaminu sprzedaży w portalu aukcyjnym pn. „e-klimat” oraz do decyzji nr 134 z dnia 2 września 2019 r. w sprawie zatwierdzenia Zbiorczego Programu Węglowego (ZPW), ustalenia rezerwy Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), ceny jednostkowej JDW oraz Regulaminu sprzedaży w aplikacji e-klimat.lasy.gov.pl, dalej: „Zbiorczym Programie Węglowym”.

¹⁰ Działania dodatkowe - czynności z zakresu gospodarki leśnej, wykraczające poza standardowy tryb postępowania dla danych warunków w danej lokalizacji lub/i nie ujęte w aktualnie obowiązującym planie urządzenia lasu, mające na celu uzyskanie dodatkowej ilości pochłoniętego dwutlenku węgla w okresie progностycznym w efekcie ich realizacji.

¹¹ Ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (obowiązującej od 1 stycznia 2021 r.), Dz. U. z 2023 r. poz. 1605 ze zm.; dalej „PZP”. Przed tym okresem na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm. Badaniem objęto wyłącznie prawidłowość wyboru trybu postępowania (nie badano prawidłowości przeprowadzania całego postępowania).

¹² Jeden megagram (1 Mg, tona) dwutlenku węgla (CO₂) pochłonięty netto dodatkowo w wyniku działań dodatkowych realizowanych w projekcie przez określone lasy i inne grunty wchodzące w skład gospodarstwa leśnego, objęte gospodarką leśną, dalej: „JDW”.

¹³ Dalej: „Sprawozdanie PW”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie i realizacja przez nadleśnictwa Projektu Leśne gospodarstwa węglowe

Opis stanu
faktycznego

1. Projekt LGW (po zmianach wg stanu na dzień 14 lipca 2023 r.) był realizowany w ramach Nadleśnictwa w dziewięciu leśnictwach¹⁵ na 76 wydzieleniach leśnych o łącznej powierzchni 404,83 ha, przy czym działania dodatkowe (podsadzenia) prowadzono w każdym roku realizacji Projektu na łącznie 214,08 ha (pozostała powierzchnia 190,75 ha stanowiła tzw. obszary referencyjne¹⁶).

Prace nad LGW rozpoczęto w 2016 r.¹⁷. Nadleśnictwo otrzymało z Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych LP¹⁸ materiały przedstawiające podstawowe informacje o Projekcie LGW oraz działaniach dodatkowych mających na celu zwiększenie akumulacji CO₂. Zadaniem Nadleśnictwa było zaproponowanie listy wydzieleni, w których byłyby projektowane i realizowane dodatkowe działania gospodarcze wraz z propozycją wydzieleni proponowanych dla celów porównawczych – obszarów referencyjnych. Po zapoznaniu się z ww. materiałami, Zastępca Nadleśniczego polecił Leśniczemu zaproponowanie w danym leśnictwie konkretnych lokalizacji wraz z opisem drzewostanu, działań dodatkowych wraz z powierzchnią oraz czasu ich realizacji. Na podstawie otrzymanych materiałów sporządzono i przesłano¹⁹ do CKPŚ „Wykaz wydzieleni proponowanych do LGW”. Następnie proponowane do LGW wydzielenia poddano taksacji²⁰ w terenie (weryfikacja i aktualizacja opisów taksacyjnych została wykonana przez wyspecjalizowanych pracowników Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oddział w Krakowie²¹). W trakcie taksacji usunięto, a także dodano, niektóre wydzielenia do Projektu. Następnie przekazano kilkakrotnie Nadleśnictwu zestaw wydzieleni wyznaczonych przez BULiGL do akceptacji. Nadleśnictwo nie wniosło korekt. Nadleśniczy zaakceptował zestawy.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, głównymi przesłankami przy wyborze lokalizacji (wydzieleni) do LGW były m.in. możliwość poprawy wypełnienia przestrzeni uszkodzonych drzewostanów²², lepsze wykorzystanie siedlisk lasowych (głównie las mieszany świeży - LMśw) w wydzieleniach, na których występowały w tych siedliskach drzewostany z przewagą sosny, modrzewia i brzozy oraz wiek drzewostanów w przedziale od 21 do 55 lat²³.

(akta kontroli str. 134-202)

¹⁴ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ Blachownia, Jezioro, Herby, Aleksandria, Hutki, Kuleje, Łębki, Polamianiec i Kochanowice.

¹⁶ Obszar wyodrębniony, nieprzewidziany do objęcia działaniami dodatkowymi w ramach Projektu LGW.

¹⁷ W dniu 20 września 2016 r. w Dyrekcji Generalnej LP w Warszawie, Nadleśniczy wziął udział w spotkaniu w sprawie projektu LGW.

¹⁸ Pełniącego funkcję koordynatora Projektu LGW w 2017 r., dalej: „CKPŚ”.

¹⁹ 17 lutego 2017 r.

²⁰ Taksacja lasu to opis lasu na podstawie wzrokowej oceny tzw. cech taksacyjnych (m.in. powierzchnia, budowa pionowa, podtyp gleby, gatunki i ich udział). W opisywanym przypadku nie podano niektórych innych cech, jak: bonitacja, zasobność, opis II warstwy.

²¹ Dalej: „BULiGL”.

²² Duża część drzewostanów Nadleśnictwa została w różnym stopniu uszkodzona/przerzedzona w następstwie okiści ze stycznia 2010 r.

²³ Zgodnie z §51 ust 1 Zasad Hodowli Lasu wprowadzanie drugiego piętra powinno się wykonywać w okresie w którym wykonuje się również trzebieże wczesne. Zasady Hodowli Lasu stanowią załącznik do zarządzenia nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Zasad hodowli lasu” w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (B.J. LP z 2012 r., Nr 1, poz. 2, ze zm.; ZH-710-56/11), dalej: „Zasady Hodowli Lasu”.

W toku kontroli NIK oględzinom poddano sześć wydzieleń²⁴ LGW²⁵ (8% z 76 ogółem). W pięciu w uprawie zidentyfikowano zasadzone rośliny buka świadczące o wykonaniu działania dodatkowego. W jednym wydzieleniu na powierzchni LGW zaplanowano zamiast podsadzeń buka uznanie naturalnego (istniejącego) odnowienia lasu, tj. zjawisko powstawania młodego pokolenia drzew przez samosiew lub z odrośli, pod osłoną drzewostanu macierzystego lub w jego sąsiedztwie, co potwierdzono w trakcie oględzin. Odnowienia LGW będące przedmiotem oględzin nie wymagały grodzenia, poza jednym przypadkiem częściowego ogrodzenia LGW²⁶ wynikającego z dużej presji zwierzyny²⁷. Ogrodzenie, w dobrym stanie technicznym, zapewniało ochronę przed żerowaniem i bytowaniem zwierząt.

Powierzchnie LGW były obszarami wyodrębnionymi od innych upraw w sposób naturalny (droga, drzewostan innego gatunku) lub znakami namalowanymi farbą na drzewach, wydzielenia te nie były oznaczone tabliczkami w terenie informującymi o realizacji działań dodatkowych.

(akta kontroli str. 280-295)

W okresie realizacji LGW w Nadleśnictwie obowiązywał Plan Urządzenia Lasu na okres gospodarczy: od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2026 r.²⁸.

W dniu 11 stycznia 2018 r. Nadleśnictwo złożyło wniosek do Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach²⁹ o sporządzenie aneksu do Planu Urządzenia Lasu na lata 2017-2026 w związku z przystąpieniem do projektu Leśne Gospodarstwa Węglowe, który miał dotyczyć wydzieleń zaklasyfikowanych do projektu. Informację z DGLP o wstrzymaniu procedury aneksowania PUL, a następnie o braku konieczności aneksowania PUL, otrzymano 1 lutego 2018 r.

(akta kontroli str. 214-220)

Zgodnie z PUL powierzchnie wybrane do LGW w Nadleśnictwie zajmują siedliska lasowe, głównie „Las mieszany świeży” (LMśw 83% pow. wydzieleń wg PW). W mniejszym stopniu obejmowały „Lasy mieszane wilgotne” (LMw 14%) i „Lasy świeże” (Lśw 3%). Gatunkami głównymi w wybranych drzewostanach były: sosna zwyczajna (So 87% pow. wydzieleń wg PW), modrzew europejski (Md 8%) i brzoza brodawkowata (Brz 5%). Wiek So jako gatunku głównego (wg PW) wynosił od 22 do 60 lat, Md od 21 do 45, a Brz od 30 do 40 lat. Główną domieszkę poza So, Md i Brz stanowiły dąb nieokreślony (Db rodzime), dąb czerwony (Db.c), topola osika (Os) oraz świerk pospolity (Św).

W PUL we wskazaniach gospodarczych dla wydzieleń objętych LGW zapisano w 15 (20%) przypadkach brak wskazówki (BRAK WSK), a w sześciu (8%) przypadkach brak było zapisów w tym zakresie. W pozostałych przypadkach zapisano następujące wskazania gospodarcze: TW - trzebież wczesna³⁰, TP - trzebież późna³¹, PIEL - pielęgnowanie gleby³², CW - czyszczenie wczesne, CP - czyszczenie późne³³,

²⁴ O łącznej powierzchni 50,34 ha, tj. 12% wszystkich wydzieleń zaplanowanych do LGW, dla których powierzchnia objęta działaniami LGW wynosiła 21,34 ha (10%).

²⁵ Adresy leśne: 02-06-1-03-42-c-00, 02-06-1-03-63-c-00, 02-06-1-01-19-b-00, 02-06-2-09-86-a-00, 02-06-3-12-217-c-00 i 02-06-3-12-191-f-00.

²⁶ Adres leśny: 02-06-3-12-191-f-00.

²⁷ Ogółem dwa wydzielenia, spośród sześciu poddanych oględzinom, były ogrodzone.

²⁸ Obrębów: Herby, Kochanowice i Panki. Dalej: „PUL”.

²⁹ Dalej: „RDLP”.

³⁰ Cięcia pielęgnacyjne wykonywane w drzewostanie w wieku około 20 – 50 lat, których celem jest zabezpieczenie najwartościowszych składników drzewostanu przez popieranie drzew dorodnych i usuwanie szkodliwych.

³¹ Cięcia pielęgnacyjne wykonywane w drzewostanie w wieku około 40 – 90 lat, których celem jest skrócenie okresu osiągania dojrzałości rębnej przez zintensyfikowanie przyrostu na skutek prześwietlenia (dostarczenia większej ilości światła) oraz przygotowanie drzewostanu do odnowienia.

³² Ogół czynności w pierwszych latach uprawy, które mają na celu utrzymanie gleby w stanie odpowiedniej sprawności.

³³ Czynności pielęgnacyjne w uprawach i młodnikach mające na celu kształtowanie pożądanego, zgodnego z siedliskiem, składu gatunkowego, formy zmieszania, struktury odnowienia, stopnia zagęszczenia oraz poprawę jakości drzewek; czyszczenie wczesne (czyszczenie upraw) – wykonywane w uprawach do wieku ok. 10 lat, czyli przed osiągnięciem przez nie zwarcia; czyszczenie późne (czyszczenie młodników) – wykonywane w drzewostanach w wieku od ok. 10 do ok. 20 lat, w okresie od osiągnięcia zwarcia do rozpoczęcia procesu wydzielania drzew.

AGROT - specjalne zabiegi agrotechniczne oraz ODN-LUK- odnowienia³⁴ luk. Brak było zapisów w tym zakresie dot. wprowadzenia podsadzeń³⁵ pod osłoną³⁶ (PODS) oraz podszytu³⁷ (PODSZ).

(akta kontroli str. 134-143, 214, 250-253)

2. W dniu 18 września 2018 r. Nadleśnictwo Herby zostało poinformowane przez Wydział Koordynacji Projektów Rozwojowych DGLP o udostępnieniu portalu umożliwiającego generowanie wzoru PW³⁸. Podano adres internetowy portalu umożliwiającego generowanie PW i adres strony internetowej, na której dostępna była „Instrukcja robocza – Programy Węglowe Leśne Gospodarstwa Węglowe”. Zgodnie z instrukcją, w ramach opracowania PW rolą pracownika Nadleśnictwa było wybranie wydzielienia objętego projektem LGW (z listy), wybranie działania realizowanego w ramach projektu (z tabeli) oraz sprawdzenie i ewentualna korekta, usunięcie bądź uzupełnienie takich danych jak rok, wskazówka gospodarcza, planowana powierzchnia.

Program Węglowy dla Nadleśnictwa Herby został sporządzony w powyższy sposób, a następnie zatwierdzony przez Nadleśniczego w dniu 25 września 2018 r. Był on zgodny z wzorem określonym w załączniku nr 4 do Zarządzenia nr 67 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 września 2018 r. w sprawie realizacji projektu rozwojowego pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe”³⁹.

PW zawierał wymagane dane, w tym dot. m.in.: adresu leśnego wydzielienia, jego charakterystyki taksacyjnej na początku okresu prognostycznego oraz szacunkowej zawartości węgla w wydzielaniu leśnym na początku i na koniec okresu prognostycznego⁴⁰ bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi, dodatkowość CO₂. We wszystkich kartach wykazano dodatnią wartość „dodatkowości CO₂”, czyli ilości pochłoniętego CO₂ w związku z realizacją tzw. działań dodatkowych, a w przypadku obszarów referencyjnych wartość „0”. Ponadto zawierał dane dot. roku realizowania programu w okresie prognostycznym oraz działania planowane do wykonania wg PW.

(akta kontroli str. 28-126, 134-143)

W badanym okresie Nadleśnictwo modyfikowało i przekazywało RDLP dane w celu aktualizacji PW. Dane te dotyczyły: adresu leśnego, powierzchni, zaliczenia danej powierzchni do grupy objętej działaniami dodatkowymi lub do grupy powierzchni referencyjnych lub ewentualnego usunięcia powierzchni z projektu, rodzaju działań dodatkowych, roku inicjacji działania dodatkowego. Ostatnią weryfikację dla wszystkich powierzchni objętych projektem LGW w Nadleśnictwie wykonano w 2022 r., zgodnie z prośbą zawartą w piśmie z RDLP z dnia 16 marca 2022⁴¹.

(akta kontroli str. 134-162)

Nadleśnictwo Herby nie dokonywało szacowania i nie brało udziału w procesie szacowania wielkości biomasy⁴² oraz zawartości węgla w wydzielaniach leśnych.

³⁴ Naturalne lub sztuczne wprowadzenie kolejnego pokolenia lasu na miejsce drzewostanu wyciętego w toku normalnego użytkowania lub po jego zniszczeniu przez klęski żywiołowe, choroby lub owady.

³⁵ Wprowadzenie II piętra.

³⁶ Pod okapem drzewostanu.

³⁷ Dolna warstwa roślinności w lesie (głównie krzewy, ale i drzewa), która nigdy nie wyrasta ponad wysokość 4 metrów; spełnia rolę osłony gleby przed wysychaniem oraz zarastaniem, odgrywa też rolę biocenotyczną, wzmacnia bowiem odporność drzewostanu na szkodliwe wpływy zewnętrzne, m.in. ze strony szkodliwych owadów.

³⁸ Decyzją nr 60 z dnia 28 lutego 2017 r. Dyrektor Generalny wprowadził *Załącznik nr 10 – Wzór programu węglowego* do Zarządzenia nr 2 Dyrektora Generalnego LP z dnia 17 stycznia 2017 r. (OS.011.10.11.2017). Informacja o wydaniu załącznika nr 10 została zamieszczona w Biuletynie Informacji Lasów Państwowych nr 4 (292) z kwietnia 2017 r., bez publikacji jego treści.

³⁹ B. I. LP Nr 10, poz. 152. Dalej: „Zarządzenie nr 67 DGLP”.

⁴⁰ Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 10 Zarządzenia nr 67 DGLP okres prognostyczny obejmuje 30 lat (2017-2046).

⁴¹ Zn. spr. RP.011.2.4.2022.

⁴² Szacunkowa wielkość biomasy w wydzielaniu leśnym na początku okresu prognostycznego (m3) (bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi), szacunkowa wielkość biomasy w wydzielaniu leśnym na koniec okresu prognostycznego (bez działań dodatkowych i z działaniami dodatkowymi, dodatkowa ilość biomasy).

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, zgodnie z § 3 ust. 1 Zarządzenia nr 67 DGLP ustalenie działań w zakresie gospodarki leśnej mogących wywoływać efekt dodatkowej akumulacji węgla organicznego w poszczególnych elementach ekosystemu leśnego oraz opracowanie metod pomiaru efektu realizacji tych działań jest zadaniem realizowanym w ramach projektu badawczego⁴³.

(akta kontroli str. 134-143)

Dane dotyczące szacunkowej zawartości węgla określane były automatycznie w trakcie generowania PW na udostępnionym Nadleśnictwu portalu. Jak wyjaśnił Nadleśniczy: Zgodnie z § 11 Zarządzenia nr 67 DGLP wyniki szacowania efektów projektu zawarte w PW opracowywane są przy pomocy oprogramowania CBM-CFS⁴⁴. Nadleśnictwo Herby nie dokonywało obliczeń na w/w programie.

(akta kontroli str. 134-143)

Dodatkowa ilość pochłoniętego CO₂ określona w PW (47 166 t) była zgodna z ilością określoną dla tego Nadleśnictwa w Zbiorczym Programie Węglowym⁴⁵.

(akta kontroli str. 28-126)

W Nadleśnictwie zaplanowano jedno działanie dodatkowe - podsadzenia (kod W-PODS). W drzewostanach z przewagą So, Brz, Md na siedliskach lasowych zaplanowano wprowadzanie Bk. Jak wyjaśnił Nadleśniczy: Poza dodatkową akumulacją CO₂, podsadzenia wybrano ze względu na możliwość lepszego wykorzystania potencjału siedlisk lasowych w stosunku do aktualnego składu gatunkowego (przewaga So, Md, Brz – niezgodność z typem drzewostanu) oraz poprawą wypełnienia przestrzeni (struktury pionowej) w drzewostanach przerzedzonych przez okiść ze stycznia 2010 r. W ocenie Nadleśnictwa zaplanowanie podsadzeń jako działania dodatkowego spośród innych działań, było generalnie najlepszym wyborem, najlepiej dopasowanym do stanu drzewostanów Nadleśnictwa w roku 2017.

Działania zaplanowano w PW (w 2017 r.) na powierzchni 214,04 ha obejmującej 74 wydzielenia⁴⁶. Natomiast po aktualizacjach, wg stanu na dzień 2 czerwca 2023 r., prowadzone miały być na powierzchni 214,08 ha w 76⁴⁷ wydzieleniach⁴⁸.

Podsadzenia bukiem zwyczajnym, wykonywane w Nadleśnictwie w ramach Projektu LGW, realizowane były na całej zaplanowanej powierzchni działania dodatkowego.

(akta kontroli str. 134-143)

Zaplanowane działania (W-PODS) wykraczały poza tryb postępowania określony w PUL.

(akta kontroli str. 214)

⁴³ Pt. Opracowanie podstaw naukowych i rozwiązań metodycznych stanowiących wsparcie dla Pilotażowego Projektu Rozwojowego pn. LGW, realizowanego przez konsorcjum badawcze, którego liderem był Instytut Badawczy Leśnictwa w Sekocinie Starym (dalej: „IBL”).

⁴⁴ Model empiryczny opracowany przez rząd Kanady, służący do szacowania bilansu węglowego lasów kanadyjskich i prognozowania zmian węglowych w wyniku zmian w zarządzaniu lasami, wpływu zmian klimatycznych i innych czynników wpływających na lasy, który został przystosowany do warunków polskich w wyniku prac badawczych wykonanych przez IBL.

⁴⁵ Zbiorcze zestawienie danych z PW, jako łączne dla wszystkich nadleśnictw LGW, przedstawiające efekty projektu LGW – wprowadzone jako załącznik nr 1 pt. „Zbiorczy Program Węglowy” do decyzji: nr 177 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 25 września 2018 r. w sprawie zatwierdzenia Zbiorczego Programu Węglowego (ZPW), ustalenia rezerwy Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), ceny jednostkowej JDW oraz Regulaminu sprzedaży w portalu aukcyjnym pn. „e-klimat” (B. I. LP Nr 11, poz. 164) oraz nr 134 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 2 września 2019 r. w sprawie zatwierdzenia Zbiorczego Programu Węglowego (ZPW), ustalenia rezerwy Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), ceny jednostkowej JDW oraz Regulaminu sprzedaży w aplikacji e-klimat.lasy.gov.pl (B. I. LP Nr 10, poz. 117), dalej: „ZPW”.

⁴⁶ W latach 2019-2024 odpowiednio 28,85 ha, 37,69 ha, 29,83 ha, 40,31 ha, 38,13 ha oraz 39,23 ha, obejmujących odpowiednio: 10, 11, 11, 13, 10 i 19 wydzieleni.

⁴⁷ Przy czym na jednym wydzieleniu o adresie leśnym 02-06-2-09-86-a-00 działanie dodatkowe realizowano dwukrotnie w latach 2020 i 2021.

⁴⁸ W latach 2019-2024 odpowiednio 28,85 ha, 28,07 ha, 39,50 ha, 40,31 ha, 37,84 ha oraz 39,51 ha, obejmujących odpowiednio: 10, 9, 14, 13, 11 i 19 wydzieleni.

3. Wykonawcami prac m.in. w ramach działań dodatkowych realizowanych w ramach LGW były podmioty zewnętrzne, realizujące zlecenia Nadleśnictwa, wylaniane co roku w ramach przetargu nieograniczonego na wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa, w ciągu całego roku kalendarzowego. Wykonawców wyłoniono w przetargach nieograniczonych w procedurze otwartej, zamieszczając ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej⁴⁹.

Zawarte w ramach ww. przetargów umowy wskazywały okres realizacji przedmiotu umowy do końca bieżącego roku kalendarzowego. Roboty odbierane miały być protokołem odbioru robót, stanowiącym podstawę do wystawienia przez wykonawcę faktury.

4. W objętej badaniem próbie dziewięciu wydzieleń (12% wszystkich objętych LGW) o łącznej powierzchni 58,84 ha (15%), na których działania dodatkowe prowadzono na 35,26 ha (16,47%), stwierdzono terminowe ich wykonanie. Badanie wykazało każdorazowe zlecenie prac przez leśniczych oraz potwierdzenie ich wykonania w protokole odbioru robót w zakresie zagospodarowania lasu. Wydatki (wartość netto) na objęte badaniem prace, wykonywane w ramach LGW, wyniosły 474 004,91 zł (co stanowiło 25% łącznych kosztów działań dodatkowych wykonanych we wszystkich wydziałach LGW). Obejmowały one m.in.⁵⁰: zakup sadzonek wraz z ich transportem, koszenie chwastów, dowóz sadzonek, sadzenie w poprawkach, rozdrabnianie pozostałości po zrębach bez mieszania z glebą, przygotowanie gleby pługofrezarką, wyorywanie bruzd pługiem leśnym, sadzenie jednorocznych sadzonek z odkrytym systemem korzeniowym, grodzenie upraw siatką, sadzenie jednolatek w jamkę. Wydatki ponoszono terminowo, w wysokościach wynikających z zawartych z wykonawcami umów.

Ponadto w przypadku dwóch robót⁵¹, obejmujących grodzenie upraw siatką (GRODZ-SN), odpowiednio w 2020 i 2021 r., w kosztach ujęto wartości wyższe niż wartość netto, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 212-213, 407-412)

W wyniku przeprowadzonych oględzin potwierdzono prawidłowe wykonanie podsadzeń buka, wykazano m.in., że rośliny były posadzone na rabatowałku wykonanym pługofrezarką lub w talerzach, w ocenie wizualnej były w dobrej kondycji, nie stwierdzono objawów żerowania szkodników, jak również zgryzania pędów przez zwierzynę. Potwierdzono również wykonanie poprawek w kolejnych latach.

(akta kontroli str. 280-321)

5. Nadleśnictwo Herby nie szacowało ilości faktycznie pochłoniętego CO₂ w wyniku działań dodatkowych na terenie LGW i nie raportowało takich danych do DGLP.

(akta kontroli str. 134-143)

W przypadku przeprowadzonych prac dodatkowych w ramach LGW Nadleśnictwo w zestawieniu sporządzonym na potrzeby kontroli NIK określiło ilość takich prac

⁴⁹ Ogłoszenia o numerach: 2017/S 210-436495 na 2018 r., 2018/S 199-451750 na 2019 r., 2019/S 211-516698 na 2020 r., 2020/S 212-518433 na 2021 r., 2021/S 2020-578632 na 2022 r. oraz 2022/S 220-633818, 2022/S 248-715877 i 2023/S 030-87844 na 2023 r.

⁵⁰ Opis czynności w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych (SILP): ROZDR-PP, WPOD-31N, WYK-TAL40, BK 1/0, BK 2/0, DOŁ-1L, GODZ CH, KOP-ROW, SADZ-1M, SADZ-WM, ZAŁ-1LL, ZAŁ-2LL, KOSZ-CHN, WYK-POGCZ, DOW-SADZ, SADZ WIEL, WPOD-33N, KOSZ-UC, WYK WAŁK, WYK-RAB4G, GRODZ-SN i SADZ-POP.

⁵¹ Dla adresów 02-06-3-12-197-a-00 oraz 02-06-3-12-191-f-00.

wykonanych w pełni przy użyciu urządzeń o napędzie silnikowym (rozdrabnianie, orka⁵²), a ich ilość wynosiła: rozdrabnianie 163,02 ha⁵³ oraz orka 57,43 ha⁵⁴ i 327,08 km⁵⁵.

(akta kontroli str. 422-425)

6. W 2017 r. Nadleśnictwa pokrywały wydatki poniesione na realizację działań dodatkowych w ramach projektu LGW ze środków własnych, a następnie wnioskowały do DGLP o zwrot poniesionych kosztów z Funduszu Leśnego⁵⁶, na podstawie § 59 ust. 4 zarządzenia nr 2 z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie realizacji w formie wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych projektu rozwojowego o charakterze pilotażowym pod nazwą „Leśne Gospodarstwa Węglowe”⁵⁷.

W 2018 r. – wraz z wejściem w życie Zarządzenia nr 67 DGLP - zmieniono zasady finansowania działań dodatkowych realizowanych przez nadleśnictwa. W § 10 ust. 2 tego zarządzenia postanowiono, że w celu sfinansowania zadań związanych z realizacją działań dodatkowych w ramach realizacji Projektu LGW, DGLP uwzględnia w rocznym planie finansowo-gospodarczym poziom dopłaty z funduszu leśnego dla nadleśnictw z tytułu wyrównywania niedoborów powstałych przy realizacji zadań gospodarki leśnej oraz zadań dotyczących administracji publicznej w zakresie leśnictwa (co w praktyce oznaczało, że nadleśnictwa pokrywają koszty działań dodatkowych w ramach LGW z własnych środków, podobnie jak wszystkie inne działania z zakresu gospodarki leśnej, natomiast z funduszu leśnego pokrywane jest jedynie wyrównywanie niedoborów⁵⁸).

Nadleśnictwo w roku 2017 poniosło koszty w wysokości 822,92 zł na ocenę różnorodności biologicznej prowadzonej przy pomocy zainstalowanych pułapek Barbera w ramach projektu LGW. Koszty te zostały zrefundowane⁵⁹ z FL. Nadleśnictwo nie sporządziło sprawozdania z LGW za 2017 r. Jak wyjaśnił Nadleśniczy, *Sprawozdanie nie zostało sporządzone, ponieważ Programy Węglowe dla Nadleśnictwa zostały wygenerowane i zatwierdzone we wrześniu 2018 r.*

(akta kontroli str. 209-211, 445-450)

Nadleśnictwo nie poniosło kosztów na opracowanie sprawozdań PW.

Łączny koszt działań dodatkowych wykonanych w wydzieleniach LGW (wydatki netto) w latach 2018-2023 (do 30 października) wynosił 1 907 160,30 zł. W poszczególnych latach koszty te wynosiły odpowiednio: 132 738,42 zł, 353 194,17 zł, 236 695,89 zł, 351 836,90 zł, 380 199,86 zł oraz 452 995,64 zł, przy czym koszty w roku 2020 i 2021 zawyżono odpowiednio o: 241,04 zł i 260,54 zł, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁵² Od 2021 roku zmieniono sposób określania ilości prac dla orki z hektarów na kilometry.

⁵³ W latach 2018-2023 odpowiednio: 21,12 ha, 26,01 ha, 40,92 ha, 37,13 ha, 37,84 ha oraz 0,00 ha.

⁵⁴ W latach 2018-2020 odpowiednio: 17,38 ha, 0,80 ha oraz 39,25 ha.

⁵⁵ W latach 2021-2023 odpowiednio: 152,73 km, 138,54 km oraz 35,81 km.

⁵⁶ Fundusz Leśny – fundusz celowy LP przeznaczony na wyrównywanie niedoborów środków finansowych w nadleśnictwach, posiadających niekorzystne warunki przyrodniczo-ekonomiczne do prowadzenia gospodarki leśnej. Środki funduszu wykorzystuje się też na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych LP – badania naukowe, tworzenie infrastruktury niezbędnej do prowadzenia gospodarki leśnej, sporządzanie PUL oraz jego hodowli i ochrony, dalej: „FL”.

⁵⁷ B.I. LP Nr 2, poz. 17, uchylone 1 stycznia 2018 r. na mocy § 26 ust. 2 zarządzenia nr 67 DGLP, dalej: „zarządzenie nr 2 DGLP”.

⁵⁸ Zgodnie z § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (Dz.U. 1994 Nr 134, poz. 692) Dyrektor Generalny wyrównuje ze środków Funduszu Leśnego niedobory środków finansowych w nadleśnictwach i regionalnych dyrekcjach, wynikające ze zróżnicowanych warunków gospodarki leśnej oraz przekazywania odpisów na rachunek Dyrekcji Generalnej.

⁵⁹ Dotyczyły zakupu materiałów, transportu oraz utylizacji glikolu użytego w pułapkach Barbera.

Nadleśnictwo ewidencjonowało koszty związane z LGW w sposób umożliwiający ich łatwe wyodrębnienie kodem projektu „GLGW”⁶⁰.

(akta kontroli str. 134-143, 165-181)

Nadleśnictwo wnioskowało do DGLP o przydzielenie środków z Funduszu Leśnego na realizację działań w ramach projektu LGW:

- 14 września 2017 r. na realizację działań w ramach projektu LGW podczas budowy prowizorium planu finansowo-gospodarczego na 2018 r.,
- 24 listopada 2017 r. na koszty związane z oceną różnorodności biologicznej (pułapki Barbera⁶¹) w ramach projektu LGW w 2017 roku,
- 15 lutego 2018 r. na obsługę pułapek Barbera w 2018 roku.

W odpowiedzi na ostatni wniosek Nadleśnictwo otrzymało informację z RDLP o braku konieczności wnioskowania o dofinansowanie kosztów prac związanych z LGW dla planu na 2018 rok⁶². W związku z powyższym w latach 2018 – 2023 Nadleśnictwo nie ubiegało się o zwrot poniesionych kosztów z FL na działania dodatkowe w LGW, zrealizowano je wykorzystując środki własne⁶³.

(akta kontroli str. 203-211)

W latach 2018-2023 (do 30 czerwca) Nadleśnictwo osiągnęło łączny przychód 30 557,52 zł brutto z tytułu sprzedaży JDW⁶⁴.

Na terenie Nadleśnictwa Herby w roku 2017 nie utworzono składów drewna energetycznego, o których mowa w § 1 pkt 2 zarządzenia DGLP nr 2⁶⁵.

(akta kontroli str. 134-143)

7. Sprawozdania z realizacji PW za lata 2018 – 2023 były sporządzane⁶⁶ terminowo⁶⁷, zawierały wszystkie wymagane elementy zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 6 do Zarządzenia nr 67 DGLP. Sprawozdania przysyłano do DGLP za pośrednictwem RDLP. W przypadku dwóch sprawozdań za 2020 i 2021 r., stwierdzono, że zawierały one nieprawidłowe dane, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W Nadleśnictwie w ramach LGW w poszczególnych latach zrealizowano:

- W 2018 r. prace przygotowawcze (m.in. rozdrabnianie i przygotowanie gleby) na 10 wydzieleniach⁶⁸;

⁶⁰ Kod nanoszono na dokumencie źródłowym, jak i w systemie SILP.

⁶¹ Wiosną 2017 r. na terenie 23 nadleśnictw biorących udział w Projekcie LGW zostały wyłożone pułapki ziemne (tzw. Barbera, nieduże pojemniki umieszczone w wierzchniej warstwie gleby, zawierające środek konserwujący, osłonięte daszkiem przed deszczem) na chrząszcze z rodziny biegaczowatych. Na biejąco wykonano kontrole pułapek poprzez zbieranie materiału z każdej pułapki z zaznaczeniem dokładnej lokalizacji oraz przesłanie do w celu dalszej analizy laboratoryjnej (owady były suszone, ważone i zliczane), a otrzymane dane wagowe oraz liczebność biegaczowatych z danej pułapki były sukcesywnie zapisywane w bazie danych. Na podstawie odłowionych osobników z tej rodziny obliczyć można wskaźnik średniej biomasy osobniczej (SBO) biegaczowatych. Analiza wskaźnika (SBO) pozwala ocenić funkcjonowanie ekosystemów leśnych, zwłaszcza ich stabilność, odporność na czynniki zewnętrzne, a także możliwości regeneracji.

⁶² W związku ze zmianą sposobu rozliczania.

⁶³ Źródło finansowania 101 zgodnie ze słownikiem w Systemie informatycznym LP, dalej „SILP”.

⁶⁴ W okresie objętym kontrolą DGLP prowadziła sprzedaż JDW w wyniku tzw. aukcji JDW. Przychód uzyskany ze sprzedaży JDW był dzielony pomiędzy nadleśnictwa biorące udział w Projekcie LGW proporcjonalnie w stosunku do sumy wytworzonych przez nie JDW (inaczej prognozowanej liczby ton pochłoniętego dodatkowo dwutlenku węgla). Nadleśnictwo otrzymywało po każdej aukcji pismo od DGLP z wyszczególnioną kwotą, na jaką powinno wystawić fakturę, po czym sporządzało taką fakturę, która obciążała DGLP.

⁶⁵ Zgodnie z §1 pkt 2 tego zarządzenia realizowane w nadleśnictwach działania dodatkowe miały na celu m.in. przetrzymywanie, w narastającej funkcji czasu ilości węgla organicznego w surowcu drzewnym, gromadzonym na składach drewna energetycznego.

⁶⁶ Odpowiednio 27 marca 2019 r., 25 marca 2020 r., 30 marca 2021 r. (korekta 4 maja 2021 r.), 14 marca 2022 r. oraz 21 marca 2023 r.

⁶⁷ Zgodnie z §14 ust. 1 Zarządzenia nr 67 DGLP do końca I kwartału roku następnego.

⁶⁸ Adresy leśne: 02-06-1-01-18-c-00, 02-06-1-01-24-h-00, 02-06-1-01-24-j-00, 02-06-1-01-24-k-00, 02-06-1-01-25-h-00, 02-06-1-02-37-f-00, 02-06-1-02-38-b-00, 02-06-1-03-42-c-00, 02-06-1-04-158-o-00 i 02-06-1-05-169-k-00.

- W 2019 r. prace przygotowawcze na 9 wydzieleniach⁶⁹ oraz podsadzenia buka na 28,85 ha w 10 wydzieleniach (na których prowadzono prace przygotowawcze w roku poprzednim);
- W 2020 r. prace przygotowawcze na 15 wydzieleniach⁷⁰, podsadzenia buka na 28,07 ha w dziewięciu wydzieleniach przygotowanych w poprzednim roku oraz zabiegi pielęgnacyjne na siedmiu wydzieleniach⁷¹, na których odnowienia/podsadzenia wykonano w 2019 r.;
- W 2021 r. prace przygotowawcze na 13 wydzieleniach⁷², podsadzenia buka na 39,50 ha w 15 wydzieleniach przygotowanych w poprzednim roku oraz zabiegi pielęgnacyjne: na siedmiu wydzieleniach⁷³ odnowionych w 2019 r. i sześciu wydzieleniach⁷⁴ odnowionych w 2020 r.;
- W 2022 r. prace przygotowawcze na 11 wydzieleniach⁷⁵, podsadzenia buka na 40,31 ha w 13 wydzieleniach przygotowanych w poprzednim roku oraz zabiegi pielęgnacyjne: na dwóch wydzieleniach⁷⁶ odnowionych w 2020 r. i pięciu wydzieleniach⁷⁷ odnowionych w 2021 r.;
- W 2023 r. (do 30 września) prace przygotowawcze na 19 wydzieleniach, podsadzenia buka na 37,84 ha przygotowanych w poprzednim roku oraz zabiegi pielęgnacyjne: na pięciu wydzieleniach odnowionych w 2020 r., 11 wydzieleniach odnowionych w 2021 r. i siedmiu wydzieleniach odnowionych w 2021 r.

W ramach badanej próby w przypadku dziewięciu wydzieleń stwierdzono, że zrealizowane działania dodatkowe opisane w sprawozdaniach za lata 2018 – 2022 znajdują potwierdzenie w dokumentach, takich jak m.in.: zlecenia, protokoły odbioru robót w zakresie zagospodarowania lasu, dokumenty służące do rozliczenia usługi i materiałów wydanych do przerobu i przyjęcia nowego ogrodzenia, faktury. We wszystkich dziewięciu przypadkach, wielkości powierzchni wykonanych działań wykazanych w poszczególnych pozycjach sprawozdań były tożsame z wielkościami w ww. dokumentach.

(akta kontroli str. 212-213, 426-444)

Nadleśnictwo nie prowadziło odrębnych kontroli, których celem byłaby ocena skuteczności działań dodatkowych. Prowadzono ocenę udatności upraw, w tym również upraw powstałych w ramach projektu LGW. Na podstawie §40 ust. 3 i 4 Zasad Hodowli Lasu Nadleśniczy polecał dokonywanie ocen upraw polegających na określeniu stopnia pokrycia powierzchni przez uprawę oraz przydatności hodowlanej. Komisyjnie oceniano uprawy dwu i pięcioletnie (uprawy w wydzieleniach LGW nie były jeszcze poddane ocenie jako uprawy pięcioletnie), a leśniczowie indywidualnie (poza rokiem 2020) oceniali uprawy jedno, trzy i czteroletnie. Ocena upraw w roku 2023 była w trakcie realizacji.

(akta kontroli str. 254-279, 413-421)

⁶⁹ Adresy: 02-06-1-01-11-d-00, 02-06-1-03-43-w-00 02-06-1-03-44-g-00, 02-06-1-03-67-b-00, 02-06-2-09-111-c-00, 02-06-2-09-86-a-00, 02-06-3-12-197-a-00, 02-06-3-12-206-j-00 i 02-06-3-12-211-g-00.

⁷⁰ Adresy: 02-06-1-01-2-d-00, 02-06-1-01-2-g-00, 02-06-1-01-21-a-00, 02-06-1-01-24-i-00, 02-06-1-02-40-a-00, 02-06-1-02-40-c-00, 02-06-1-02-63-b-00, 02-06-1-03-67-a-00, 02-06-1-03-71-a-00, 02-06-2-07-21-b-00, 02-06-2-09-109-d-00, 02-06-2-09-86-a-00, 02-06-3-12-191-d-00, 02-06-3-12-191-f-00 i 02-06-3-12-222-g-00.

⁷¹ Adresy: 02-06-1-01-18-c-00, 02-06-1-01-24-h-00, 02-06-1-01-24-j-00, 02-06-1-01-24-k-00, 02-06-1-01-25-h-00, 02-06-1-03-42-c-00 oraz 02-06-1-05-169-k-00.

⁷² Adresy: 02-06-1-01-3-c-00, 02-06-1-01-4-d-00, 02-06-1-03-111-b-00, 02-06-1-03-41-b-00, 02-06-1-03-41-d-00, 02-06-1-03-72-b-01, 02-06-2-07-33-f-00, 02-06-2-07-42-c-00, 02-06-2-07-43-d-00, 02-06-2-08-114-c-00, 02-06-2-08-77-k-00, 02-06-2-09-109-c-00 oraz 02-06-2-09-109-f-00.

⁷³ Adresy: 02-06-1-01-18-c-00, 02-06-1-01-24-h-00, 02-06-1-01-24-j-00, 02-06-1-01-24-k-00, 02-06-1-01-25-h-00, 02-06-1-03-42-c-00 oraz 02-06-1-04-158-o-00.

⁷⁴ Adresy: 02-06-1-01-11-d-00, 02-06-1-03-67-b-00, 02-06-2-09-111-c-00, 02-06-2-09-86-a-00, 02-06-3-12-197-a-00 oraz 02-06-3-12-211-g-00.

⁷⁵ Adresy: 02-06-1-01-18-a-00, 02-06-1-01-6-c-00, 02-06-1-01-61-b-00, 02-06-1-03-63-c-00, 02-06-1-03-65-b-00, 02-06-1-04-150-l-00, 02-06-1-05-195-c-00, 02-06-1-06-238-f-00, 02-06-2-09-127-b-00, 02-06-3-12-205-i-00 oraz 02-06-3-12-217-c-00.

⁷⁶ Adresy: 02-06-1-03-67-b-00 oraz 02-06-2-09-86-a-00.

⁷⁷ Adresy: 02-06-1-01-24-i-00, 02-06-1-03-40-a-00, 02-06-1-03-40-c-00, 02-06-2-07-21-b-00 oraz 02-06-2-09-86-a-00.

W dniu 24 listopada 2021 roku przeprowadzona została kontrola terenowa zgodności realizacji działań dodatkowych ze sprawozdaniem z realizacji PW z ramienia Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Dodatkowo przeprowadzone zostały dwie wizje terenowe ze strony Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach w dniach 6 października 2022 r. oraz 9 marca 2023 r. dotyczące weryfikacji działań podjętych w ramach projektu LGW. W protokołach stwierdzono zgodność realizacji działań i nie wniesiono uwag.

(akta kontroli str. 254-279, 413-421)

W sprawie przedstawienia opinii, czy wykonane do chwili obecnej działania dodatkowe LGW przyniosły zamierzony efekt dla środowiska, Nadleśniczy wyjaśnił: *W ramach realizacji projektu LGW w Nadleśnictwie Herby w latach 2019-2023 wprowadzono posadzenia bukowe na powierzchni 174,57 ha. Młode buki wzrastając pochłaniają CO₂ i jednocześnie zmniejszają ilość tego gazu w atmosferze. Jest to zjawisko korzystne dla środowiska zgodne z założeniami projektu. Nadleśnictwo nie uczestniczy jednak w programach obliczeniowych dotyczących faktycznie uzyskanej dodatkowej wielkości biomasy oraz dodatkowo pochłoniętej ilości CO₂.*

(akta kontroli str. 254-279)

8. Nadleśniczy otrzymał, wypełnił i odesłał do DGLP ankietę, o której mowa w § 18 ust. 1 pkt 1 lit. a Zarządzenia nr 67 DGLP⁷⁸. Zaproponował przedsięwzięcie termomodernizacji biura Nadleśnictwa Herby jako ograniczającego emisję gazów.

W okresie objętym kontrolą zrealizowano jedno przedsięwzięcie ze wskazań nabywców JDW. Było to w 2023 r. odnowienie lasu w Leśnictwie Blachownia, (wydzielenie o adresie leśnym 02-06-1-01-58-g-00) na powierzchni 3,81 ha. Zasadzono buka pospolitego, modrzew europejski oraz sosnę zwyczajną, a koszt realizacji zadania wyniósł 28 719,83 zł. Wykonywanie ww. prac zostało zlecone podmiotowi zewnętrznemu, wyłonionemu w trybie zgodnym z przepisami o zamówieniach publicznych, w ramach przetargu nieograniczonego na wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa Herby w 2023 r. Wszystkie ww. prace wykonane zostały w terminach wskazanych w zleceniach, a jakość i fakt ich wykonania potwierdzono w protokołach odbioru robót w zakresie zagospodarowania lasu. Przyjęte w protokołach odbioru stawki za wykonanie poszczególnych czynności (wg kodu czynności) były zgodne z cenami jednostkowymi określonymi w formularzach ofertowych sporządzonych przez wykonawców. Nadleśnictwo rzetelnie sprawowało nadzór nad realizacją przedsięwzięć ze wskazań nabywców JDW.

(akta kontroli str. 134-143, 321, 466-511)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W dwóch sprawozdaniach z realizacji PW (za 2020 i 2021 rok) z pięciu sporządzonych w latach 2018-2022, zawarto w niektórych pozycjach niezetelne dane na temat wysokości kosztów poniesionych w ramach LGW. W sprawozdaniu z 2020 r. w poz. 9⁷⁹ jako koszt działania LGW-PODS (ochrona lasu) podano kwotę 7 539,84 zł, podczas gdy faktycznie wydatki netto na ten cel w 2020 r. wyniosły 7 298,80 zł i wynikały z faktury nr 10/02/2020 z 29 lutego 2020 r. W sprawozdaniu z 2021 r. w poz. 14⁸⁰ jako koszt działania LGW-PODS (ochrona lasu) podano kwotę

⁷⁸ Ankieta ta służyła do sporządzenia przez DGLP projektu listy przedsięwzięć, które będą sfinansowane przez nabywców JDW, z zakresu m.in.: gospodarki leśnej, realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu o charakterze społecznym, np. stworzenie lub poprawa atrakcyjności turystycznej, realizacji działań w zakresie czynnej ochrony przyrody.

⁷⁹ Dla adresu wydzielenia 02-06-3-12-197-a-00.

⁸⁰ Dla adresu wydzielenia 02-06-3-12-191-f-00.

7 563,99 zł, podczas gdy faktycznie wydatki netto na ten cel w 2021 r. wyniosły 7 303,45 zł i wynikały z faktury nr 2/05/2021 z 4 maja 2021 r.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy: *W sprawozdaniach za 2020 i 2021 rok z realizacji Programu Węglowego w kolumnie wykonanie odpowiednio w pozycji 9 oraz 14 ochrona lasu ujęto kwoty 7 539,84 zł oraz 7 563,99 zł, zamiast wartości kosztów kwalifikowanych, które w tych przypadkach wyniosły odpowiednio: 7 298,80 zł oraz 7 303,45 zł w następstwie błędu pracowników sporządzających i nadzorujących sprawozdania. Poza wartościami kosztów kwalifikowanych w sprawozdaniach ujęto również pomyłkowo koszt pre-wskaźnika podatku VAT⁸¹, który w roku 2020 dla adresu leśnego 02-06-3-12-197-a-00 wynosił 210,94 zł, a w roku 2021 dla adresu leśnego 02-06-3-12-191-f-00 – 260,54 zł. Ponadto w sprawozdaniu za 2020 dla adresu leśnego 02-06-3-12-197-a-00 ujęto również błędnie koszt przyporządkowanej dla tego adresu wartości pre-wskaźnika VAT od wartości drewna zużytego na potrzeby grodzień leśnych w leśnictwie Kochanowice – 30,10 zł. Przyczyną popełnienia powyższych błędów było przeniesienie na sprawozdanie z realizacji PW pełnej sumy kosztów, łącznie z wartościami pre-wskaźników VAT, z pozycji planu założonych dla grodzienia upraw, w planie ochrona lasu, w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych (SILP). Błąd przeoczono, ponieważ pozostałe, zdecydowanie liczniejsze pozycje planu z planu hodowla lasu zaklasyfikowane do projektu LGW nie zawierały wartości pre-wskaźnika VAT. Wartości pre-wskaźnika VAT w typie planu hodowla lasu były rejestrowane w SILP na osobnych pozycjach planu.*

(akta kontroli str. 212-213, 426-450)

IV. Wnioski

Wnioskowi W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o dokonanie korekt sprawozdań z realizacji PW za lata 2020 i 2021.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁸¹ Przy odliczaniu podatku VAT od wydatków związanych zarówno z czynnościami opodatkowanymi, jak i pozostającymi poza VAT, należy wydzielać, jaka część wydatku dotyczy czynności opodatkowanych i tylko od tej części VAT podlega odliczeniu (tzw. pre-współczynnik lub pre-wskaźnik VAT).

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 24 listopada 2023 r.

Kontroler Nadzorujący
Tomasz Raszka
Doradca ekonomiczny

.....

Kontroler
Katarzyna Miszczak
Gł. specjalista kontroli państwowej

.....

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach